

Яцишин О. Автолінгводидактика як теорія і практика самонавчання іноземних мов / О. Яцишин // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. Статей: Вип.. 15. Ч. 1. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 251-256.

УДК 37. 061

ЕКЛЕКТИЗМ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ВНЗ: СУТНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ

Яцишин Олег Михайлович

доцент кафедри гуманітарних наук

Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Подолання труднощів, які сьогодні переживає вітчизняна система освіти, передбачає поряд із адміністративно-політичними, матеріальними, організаційними заходами також і міждисциплінарне наукове забезпечення в цілому та психолого-педагогічне – зокрема. Розробка ж наукових рекомендацій, придатних для задоволення потреб практики навчання і виховання, можлива лише за відповідного теоретичного й експериментального розвитку самої науки.

Аналіз сучасних концепцій навчання дає підстави зазначити, що попри теоретично та експериментально доведену продуктивність, жодна з них не може претендувати на універсальність, оскільки кожна має як переваги, так і свої недоліки, а тому їхнє застосування може бути ефективним лише в певних межах і за певних умов.

Серйозні критичні зауваження в тій чи іншій мірі сьогодні висловлюються на адресу таких психологічних і педагогічних концепцій, як теорія поетапного формування розумових дій, теорія розвиваючого навчання в різних її модифікаціях, програмоване навчання, теорія проблемного навчання, концепція активного навчання і т.д.

Поряд із специфічними обмеженнями названі концепції мають і загальні для багатьох із них недоліки, як от “негнучкість” щодо мінливих умов практики навчання у вищій школі, релевантність лише певній категорії представників

студентського контингенту тощо. Це, в свою чергу, надихає одних дослідників на подальші спроби розробки єдиної “універсальної” концепції навчання, а інших – на пошук освітніх технологій, які, не ґрунтуючись вузько на одній теоретичній платформі, використовують потенціал різних педагогічних підходів. Логічним наслідком подібного стану розвитку теорії навчання стало запровадження в педагогічній науці поняття “еклектизм”.

Звертає на себе увагу те, що всупереч традиційному трактуванню еклектизму як “механічного безпринципного сполучення різнорідних, несумісних, іноді протилежних підходів, теорій, ідейних напрямів, художніх стилів і т.п.” [2, с. 635], педагогічний еклектизм трактується як “реалістичний” підхід, що вимагає від викладача чутливості, гнучкості та майстерного використання методів навчання і відповідних стилів викладання” [4, с. 134].

Актуальність проблеми подальшої розробки теоретичного забезпечення педагогічного процесу у вищій школі, та суперечливість поглядів на перспективи розробки єдиної універсальної теорії навчання стимулюють наукові пошуки можливостей ефективного поєднання різних концептуальних підходів до викладання. Метою даної статті є аналіз поняття “еклектизм”, зокрема в контексті педагогічної діяльності, та вироблення висновків щодо перспектив реалізації еклектичного підходу у навчанні студентів ВНЗ.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури доводить, що такі індивідуально-особистісні відмінності учасників педагогічного процесу, як вік, здібності, установки, мотивація, когнітивний стиль та переважаючі стратегії учіння є важливими чинниками успішної професійної підготовки, а відтак повинні враховуватися в процесі розробки й реалізації концепцій навчання.

Справжнім викликом, а подекуди й причиною роздратування педагогів-практиків, сучасні автори називають гетерогенність студентської аудиторії [4, с. 111]. Особливо актуальною зазначена проблема видається в умовах вітчизняної вищої школи, де через особливості навантаження викладачам щоденно доводиться мати справу з індивідуальними відмінностями студентів багатьох академічних груп.

Зазначимо, що основною причиною труднощів тут є, з одного боку, нездатність викладача швидко адаптуватися до індивідуальних стилів навчальної діяльності студентів, а з іншого – низька ефективність засвоєння знань в умовах реалізації на занятті єдиної педагогічної концепції через неспроможність всіх студентів однаково швидко обробляти потоки інформації, оперативно й адекватно реагувати на дії викладача, та інших учасників педагогічного процесу.

Перспективними за даних умов вважалися наукові пошуки, що ставили за мету виявити спільні характеристики, єдині ефективні стратегії навчання найбільш успішних студентів, з тим, щоб поширити їх позитивний досвід, розкрити “формулу успіху” усім слухачам і, таким чином, значно нівелювати вплив індивідуально-особистісних факторів на процес засвоєння знань.

Утім, проведені дослідження не досягли поставленої мети, оскільки довели, що контингент найуспішніших студентів є більш гетерогенним, аніж очікувалось, а застосовані ними стратегії є до такої міри різними, що можуть свідчити на користь багатьох різних концепцій навчання, які виявилися релевантними умовам конкретного процесу учіння [5, с. xi].

У ситуації, коли жодна з теоретичних моделей навчання не довела своєї абсолютної ефективності на практиці, цілком виправданим видається спосіб викладання, який йде далі одного “найкращого” освітнього підходу, а використовує потенціал численних прийомів, що є дієвими за даних конкретних обставин у даному конкретному процесі учіння.

Фактично йдеться про запровадження еkleктичного підходу до навчання, коли педагогам-практикам рекомендують не ґрунтувати свою діяльність занадто вузько на одній теорії, а вибирати те корисне, що міститься в різних концепціях, а також довіряти тому, що перевірено власним досвідом викладацької роботи [4, с. 135].

В основі даного підходу є розуміння необхідності варіювати діяльність на занятті в такий спосіб, щоб це відповідало потребам та інтересам якомога більшої кількості студентів, сприяючи тим самим більш комфортному й гнучкому

педагогічному середовищу. У зв'язку з цим дехто з авторів стверджує, що “потрібен не метод викладання, а викладацький репертуар” [3, с. 115].

Отже, правомірним є висновок про те, що будь-який метод, який вимагає суворого дотримання обмеженої кількості прийомів і стратегій, безперечно, буде мало ефективним щодо принаймні частини студентської аудиторії. У зв'язку з цим не зайвими видаються такі застереження. Не варто використовувати проблемний спосіб викладання, якщо у більшості студентів не сформований відповідний спосіб мислення. Не слід застосовувати форми контекстного навчання в групах студентів з низьким рівнем професійної спрямованості. Марно сподіватися на значний результат групових проектів за умови не сформованості студентського колективу. В окремих випадках більш прості та традиційні форми роботи викладача (інформаційна лекція, фронтальне навчання тощо) можуть виявляти більший ефект через відповідність індивідуальним когнітивним стилям більшості студентів, а отже можуть бути рекомендовані до використання, не дивлячись на специфіку їх теоретичного обґрунтування.

Однак чи є підстави вважати, що поняття, яке традиційно несе на собі негативний відбиток безпринципності та штучного поєднання, еkleктизм наповнюється новим змістом в контексті педагогічної діяльності?

Загально визнано, що однією з можливих проблем щодо застосування еkleктичного підходу в навчальній діяльності є те, що його успіх вимагає постійного експериментування й валідизації викладачем-практиком, який повинен постійно відслідковувати прогрес студентів в процесі застосування в аудиторії різних освітніх стратегій.

На наш погляд, зазначений недолік несе в собі і значний позитивний заряд, оскільки еkleктичність навчання виявляє стимулюючий вплив на творчий пошук педагогів-практиків, виявлення ними креативності і новаторства у своїй діяльності. Важливо зазначити, що еkleктизм перш за все виявляється в сфері розробки освітніх технологій, тобто галузі, де педагогічна теорія збігається з вимогами й специфікою практики, а отже, може сприяти новим науковим пошукам, відповідним наявним умовам і потребам.

Іншою беззаперечною перевагою еkleктичного підходу є те, що він ґрунтується на солідній психологічній основі: використання стратегій, які є ефективними в конкретній ситуації процесу учіння, дозволяє студентам пережити ситуації успіху, мотиваційний потенціал яких є загально визнаним.

З педагогічної точки зору ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому. Це результат продуманої та підготовленої стратегії і тактики вчителя, сім'ї [1, с. 31].

Ситуація успіху досягається тоді, коли сама особистість визначає цей результат як успіх. Слід звернути увагу на те, що йдеться не лише про об'єктивну успішність, тобто зовнішню позитивну оцінку якості результату, а усвідомлення власного прогресу самим студентом, розуміння його значимості через здолання боязкості, невміння, незнання, психологічного ураження та інших видів труднощів.

Як наслідок, особлива користь застосування еkleктичного підходу виявляється на початковому етапі вивчення курсу дисципліни, коли виникає потреба здійснення корективної роботи через різний і часто недостатній рівень базових знань студентів. При цьому створювані ситуації успіху сприяють не лише мотиваційному розвитку особистості, але й накопиченню нею предметних знань, що загалом сприяє її подальшому становленню як суб'єкта учіння.

Не можна оминати увагою і діагностичну роль еkleктичного навчання, яке завдяки застосуванню широкого спектру освітніх технологій здатне виявити точки дотику між стилем викладання педагога та когнітивними стилями студентів, з'ясувати й дослідити індивідуальні стратегії учіння слухачів, спланувати подальші етапи розвитку кожного з них.

Втім зазначені переваги еkleктизму в освітній діяльності не знімають питання про те, до якої міри є виправданим екстенсивний з точки зору використання педагогічних технологій підхід, безсистемність комбінування навчальних стратегій та постійне педагогічне експериментування.

На нашу думку, будучи незамінною на окремих етапах навчання, еклектичність не може вважатися ефективною в довгостроковій перспективі, оскільки не забезпечує системності професійної підготовки фахівців. Специфіка навчальної дисципліни, етап її вивчення, рівень педагогічної майстерності викладача та особливості якісного складу контингенту студентів є основними факторами, що визначатимуть доцільність, тривалість і результативність еклектичного навчання.

Таким чином, складність і суперечливість педагогічного процесу робить актуальним завдання подальшої розробки теорій навчання, використання яких забезпечить відповідний рівень і якість знань сучасного студентства. Перспективним напрямком дослідження проблеми оптимального поєднання в навчальному процесі різних освітніх технологій нам видається розробка основ так званого “структурованого еклектизму”, в основі якого лежить не безпринципне, а підпорядковане загальній логіці використання різних прийомів і методик навчання.

Варіативність застосованих технологій навчання окреслює інші можливі напрями подальших наукових пошуків з даної проблеми. Продуктивними нам видаються дослідження індивідуальних стилів учіння студентів, пошуки способів їх ідентифікації, опису і врахування при виборі стилів викладання. Все це покликано забезпечити гнучкість навчання, що сприятиме зростанню особистості кожного студента.

О.М. Яцишин

Еклектизм у навчанні студентів ВНЗ: сутність, переваги, недоліки

У статті піднімається питання розробки й комплексного використання освітніх технологій, адекватних умовам суперечливого й багатогранного процесу навчання у вищій школі. Еклектизм розглядається як можливий засіб діагностики індивідуальних стилів учіння студентів, а також як спосіб індивідуального підбору методик, що є ефективними у кожному конкретному процесі учіння. Автор статті аналізує сутність, переваги та недоліки еклектичного способу навчання у вищій школі.

Ключові слова: еклектизм, стиль учіння, підхід, освітня технологія, стиль викладання.

О.М. Яцышин

Эклектизм в обучении студентов вузов: сущность, преимущества, недостатки
В статье поднимается вопрос разработки и комплексного использования образовательных технологий, адекватных условиям противоречивого и многогранного процесса обучения в высшей школе. Эклектизм рассматривается как возможное средство диагностики индивидуальных стилей учения студентов, а также как способ индивидуального подбора методик, эффективных в каждом конкретном процессе учения. Автор статьи анализирует сущность, преимущества и недостатки эклектического способа обучения в высшей школе.
Ключевые слова: эклектизм, стиль учения, подход, образовательная технология, стиль преподавания.

O. Yatsyshin

Eclecticism in Teaching University Students: the Essence, Assets, Disadvantages
The article deals with the issue of developing and complex usage of educational techniques which show relevance to the conditions of the controversial and multifaceted process of studying at higher educational establishments. Eclecticism is treated as a possible means of diagnostics of individual learning styles of students as well as the way of individual choice of methods which prove to be efficient in each particular learning process. The author of the article analyzes the essence, assets and disadvantages of the eclectic way of teaching at universities.
Key words: eclecticism, learning style, approach, educational technique, teaching style.

Список літератури:

1. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как её создать: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 176 с.
2. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах. Т. 1. Київ: “АКОНІТ”, 2001. – 926 с.
3. Galloway, Vicky and Angela Labarca. From Student to Learner: Style, Process, and Strategy. Chapter 4 in D. Birckbichler, ed., New Perspectives and New Directions in Foreign Language education. The ACTFL Foreign Language Education Series. Lincolnwood, IL: National Textbook Company, 1990. – 546 p.
4. Hadley A.O. Teaching Language in Context. 2nd ed. Heinle & Heinle Publishers, 1993. – 526 p.
5. Stevic, Earl W. Success with Foreign Languages: Seven Who Achieved it and What Worked for Them. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1989. – 310 p.